

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τμήμα μείζονος συνθέσεως)

της 2ας Μαρτίου 2021 *

«Αίτηση αναιρέσεως – Κρατικές ενισχύσεις – Παρέμβαση κοινοπραξίας ιδιωτικού δικαίου μεταξύ τραπεζών υπέρ ενός εκ των μελών της – Έγκριση της παρεμβάσεως από την κεντρική τράπεζα του κράτους μέλους – Έννοια της “κρατικής ενισχύσεως” – Καταλογισμός στο κράτος – Κρατικοί πόροι – Ενδείξεις από τις οποίες μπορεί να συναχθεί η δυνατότητα καταλογισμού ενός μέτρου – Παραμόρφωση των νομικών και πραγματικών στοιχείων – Απόφαση κηρύσσουσα την ενίσχυση μη συμβατή προς την εσωτερική αγορά»

Στην υπόθεση C-425/19 P,

με αντικείμενο αίτηση αναιρέσεως δυνάμει του άρθρου 56 του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που ασκήθηκε στις 29 Μαΐου 2019,

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους P. Stancanelli, L. Flynn και A. Bouchagiar, καθώς και από την D. Recchia,

αναιρεσείουσα,

όπου οι λοιποί διάδικοι είναι:

η **Ιταλική Δημοκρατία**, εκπροσωπούμενη από την G. Palmieri, επικουρούμενη από τους P. Gentili και S. Fiorentino, avvocati dello Stato,

η **Banca Popolare di Bari SCpA**, πρώην Tercas-Cassa di risparmio della provincia di Teramo SpA (Banca Tercas SpA), με έδρα το Teramo (Ιταλία), εκπροσωπούμενη αρχικώς από τους A. Santa Maria, M. Crisostomo, E. Gambaro και F. Mazzocchi, avvocati, στη συνέχεια από τους A. Santa Maria, M. Crisostomo και E. Gambaro, avvocati,

η **Fondo interbancario di tutela dei depositi**, με έδρα τη Ρώμη (Ιταλία), εκπροσωπούμενη από τους M. Siragusa, G. Scassellati Sforzolini, G. Faella και A. Comino, avvocati,

προσφεύγουσες πρωτοδίκως,

η **Banca d'Italia**, με έδρα τη Ρώμη, εκπροσωπούμενη από τους M. Perassi, M. Todino, L. Sciotto και την O. Carolino, avvocati,

παρεμβαίνουσα πρωτοδίκως,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ιταλική.

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τμήμα μείζονος συνθέσεως),

συγκείμενο από τους K. Lenaerts, Πρόεδρο, R. Silva de Lapuerta (εισηγήτρια), Αντιπρόεδρο, J.-C. Bonichot, A. Arabadjiev, A. Prechal, M. Ilešič, L. Bay Larsen, A. Kumin και N. Wahl, προέδρους τμήματος, E. Juhász, S. Rodin, F. Biltgen, K. Jürimäe, K. Λυκούργο και N. Jääskinen, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: E. Tanchev

γραμματέας: A. Calot Escobar

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 29ης Οκτωβρίου 2020,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Με την αίτηση αναίρεσως, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ζητεί την αναίρεση της αποφάσεως του Γενικού Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης της 19ης Μαρτίου 2019, Ιταλία κ.λπ. κατά Επιτροπής (T-98/16, T-196/16 και T-198/16, στο εξής: ανααιρεσιβαλλόμενη απόφαση, EU:T:2019:167), με την οποία το δικαστήριο αυτό ακύρωσε την απόφαση (ΕΕ) 2016/1208 της Επιτροπής, της 23ης Δεκεμβρίου 2015, σχετικά με την κρατική ενίσχυση SA.39451 (2015/C) (πρώην 2015/NN) που έθεσε σε εφαρμογή η Ιταλία υπέρ της Banca Tercas (ΕΕ 2016, L 203, σ. 1, στο εξής: επίδικη απόφαση).

Το νομικό πλαίσιο

- 2 Το decreto legislativo n. 385, e successive modifiche e integrazioni, Testo unico delle leggi in materia bancaria e creditizia (νομοθετικό διάταγμα υπ' αριθ. 385 και μεταγενέστερες τροποποιήσεις και προσθήκες για την κωδικοποίηση των νόμων περί τραπεζών και περί πιστώσεων), της 1ης Σεπτεμβρίου 1993 (GURI αριθ. 230, της 30ής Σεπτεμβρίου 1993, και τακτικό συμπλήρωμα στην GURI αριθ. 92), όπως ίσχυε κατά τον χρόνο των κρίσιμων πραγματικών περιστατικών (στο εξής: TUB), αναθέτει στην Banca d'Italia (στο εξής: Τράπεζα της Ιταλίας), τον ρόλο της εποπτικής αρχής του τραπεζικού τομέα και ορίζει ως σκοπούς της τη διασφάλιση της υγιούς και συνετής διαχειρίσεως των εποπτευόμενων ιδρυμάτων, τη συνολική σταθερότητα, την αποτελεσματικότητα και την ανταγωνιστικότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος, καθώς και την τήρηση των διατάξεων στον τομέα των πιστώσεων.
- 3 Κατά το άρθρο 96, παράγραφος 1, του TUB, οι ιταλικές τράπεζες προσχωρούν σε ένα από τα συστήματα εγγυήσεως των καταθέσεων που έχουν συσταθεί και αναγνωρισθεί στην Ιταλία. Οι πιστωτικές συνεταιριστικές τράπεζες προσχωρούν στο σύστημα εγγυήσεως των καταθέσεων που έχει συσταθεί στον τομέα τους.
- 4 Κατά το άρθρο 96bis, παράγραφος 1, του TUB, τα συστήματα εγγυήσεως των καταθέσεων πραγματοποιούν τις επιστροφές σε περίπτωση αναγκαστικής διοικητικής εκκαθαρίσεως των τραπεζών που έχουν άδεια λειτουργίας στην Ιταλία, ωστόσο τα συστήματα αυτά μπορούν να προβλέπουν και άλλες περιπτώσεις και μορφές παρεμβάσεως. Κατά το άρθρο 96ter, παράγραφος 1, στοιχείο d, του TUB, η Τράπεζα της Ιταλίας εγκρίνει, μεταξύ άλλων, τις παρεμβάσεις των συστημάτων εγγυήσεως των καταθέσεων «λαμβάνοντας υπόψη την προστασία των καταθετών και τη σταθερότητα του τραπεζικού συστήματος».

Το ιστορικό της διαφοράς

- 5 Το ιστορικό της διαφοράς παρατίθεται στις σκέψεις 3 έως 32 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως και, για τις ανάγκες της παρούσας αποφάσεως, μπορεί να συνοψισθεί ως ακολούθως.

Οι εμπλεκόμενοι φορείς

- 6 Η Tercas-Cassa di risparmio della provincia di Teramo SpA (Banca Tercas SpA) (στο εξής: Tercas) είναι τράπεζα της οποίας το κεφάλαιο ανήκει σε ιδιώτες και η οποία δραστηριοποιείται κυρίως στην περιφέρεια του Abruzzo (Ιταλία). Η Banca Popolare di Bari SCpA (στο εξής: BPB) είναι η εταιρία χαρτοφυλακίου ενός τραπεζικού ομίλου του οποίου το κεφάλαιο ανήκει σε ιδιώτες και ο οποίος δραστηριοποιείται κυρίως στον νότο της Ιταλίας.
- 7 Η Fondo interbancario di tutela dei depositi (στο εξής: FITD) είναι κοινοπραξία ιδιωτικού δικαίου μεταξύ τραπεζών συσταθείσα σε οικειοθελή βάση το 1987. Η κοινοπραξία αυτή έχει συνεταιριστικό χαρακτήρα και ιδρύθηκε με σκοπό την επιδίωξη των κοινών συμφερόντων των μελών της.
- 8 Κατά το άρθρο 1 του καταστατικού της, η FITD έχει ως σκοπό να διασφαλίσει τους καταθέτες των μελών της. Το 1996, κατόπιν της μεταφοράς στο εσωτερικό δίκαιο της Ιταλίας της οδηγίας 94/19/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 30ής Μαΐου 1994, περί των συστημάτων εγγυήσεως των καταθέσεων (ΕΕ 1994, L 135, σ. 5), η FITD αναγνωρίστηκε από την Τράπεζα της Ιταλίας ως ένα από τα συστήματα εγγυήσεως των καταθέσεων που επιτρέπεται να ασκούν δραστηριότητες στην Ιταλία και ως το μόνο στο οποίο μπορούσαν να προσχωρήσουν οι μη συνεταιριστικές τράπεζες.
- 9 Δυνάμει του άρθρου 27 του καταστατικού της, σε περίπτωση αναγκαστικής διοικητικής εκκαθαρίσεως ενός εκ των μελών της, η FITD παρεμβαίνει επιστρέφοντας στους καταθέτες τις καταθέσεις που διατηρούν στο μέλος αυτό μέχρι το όριο των 100 000 ευρώ ανά καταθέτη (στο εξής: υποχρεωτική παρέμβαση).
- 10 Η FITD έχει επίσης τη δυνατότητα να παρεμβαίνει υπέρ των μελών της σε οικειοθελή βάση, στις δύο ακόλουθες περιπτώσεις (στο εξής: οικειοθελείς παρεμβάσεις). Αφενός, σύμφωνα με το άρθρο 28 του καταστατικού της, η FITD μπορεί, αντί να προβεί στην επιστροφή που προβλέπεται στο πλαίσιο της εγγυήσεως των καταθέσεων, να παρέμβει σε πράξεις μεταβιβάσεως περιουσιακών στοιχείων και υποχρεώσεων όσον αφορά μέλος της που έχει τεθεί υπό αναγκαστική διοικητική εκκαθάριση. Αφετέρου, δυνάμει του άρθρου 29, παράγραφος 1, του καταστατικού της, η FITD μπορεί να παρέμβει μέσω χρηματοδοτήσεως, εγγυήσεων, αποκτήσεως συμμετοχών ή μέσω άλλων τεχνικών μορφών για τη στήριξη ενός εκ των μελών της που έχει τεθεί υπό αναγκαστική διαχείριση, οσάκις υφίστανται προοπτικές εξυγιάνσεως και αναμένεται μικρότερη επιβάρυνση σε σχέση με εκείνη που θα προέκυπτε από την παρέμβαση της FITD σε περίπτωση αναγκαστικής διοικητικής εκκαθαρίσεως του μέλους αυτού.
- 11 Η Τράπεζα της Ιταλίας είναι δημόσια αρχή που ασκεί τα καθήκοντα κεντρικής τράπεζας της Ιταλικής Δημοκρατίας. Διαθέτει αυτοτελή νομική προσωπικότητα διακριτή από εκείνη του Ιταλικού Δημοσίου. Ως μέλος του Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών (ΕΣΚΤ), η Τράπεζα της Ιταλίας οφείλει, βάσει του άρθρου 127, παράγραφος 5, ΣΛΕΕ, να συμβάλλει στην εκ μέρους των αρμόδιων αρχών ομαλή άσκηση πολιτικών που αφορούν την προληπτική εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων και τη σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος.
- 12 Για την εκπλήρωση των σκοπών που της έχει θέσει ο TUB, ιδίως όσον αφορά την υγιή και συνετή διαχείριση των εποπτευόμενων ιδρυμάτων, η Τράπεζα της Ιταλίας διαθέτει κανονιστική εξουσία, εξουσίες ελέγχου και επιθεωρήσεως, καθώς και πολλές αρμοδιότητες εγκρίσεως. Οι εξουσίες αυτές

παρέχουν στην Τράπεζα της Ιταλίας τη δυνατότητα να παρεμβαίνει σε όλα τα συμβάντα που είναι καθοριστικά για την ύπαρξη μιας τράπεζας, σεβόμενη την εμπορική αυτοτέλειά της και μόνο για να διαπιστώσει εάν η διαχείρισή της είναι υγιής και συνετή.

- 13 Στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της, η Τράπεζα της Ιταλίας ενέκρινε, μεταξύ άλλων, το καταστατικό της FITD, παρίσταται ως παρατηρητής χωρίς δικαίωμα ψήφου στις συνεδριάσεις της και, σύμφωνα με το άρθρο 96ter, παράγραφος 1, στοιχείο d, του TUB, εγκρίνει τις παρεμβάσεις της FITD υπέρ των μελών της.

Ιστορικό και παρέμβαση της FITD υπέρ της Tercas

- 14 Με απόφαση της 30ής Απριλίου 2012, κατόπιν προτάσεως της Τράπεζας της Ιταλίας, η οποία είχε διαπιστώσει παρατυπίες στην Tercas, το Ministero dell'economia e delle Finanze (Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών, Ιταλία) αποφάσισε να θέσει την τελευταία υπό αναγκαστική διαχείριση. Η Τράπεζα της Ιταλίας όρισε στη συνέχεια έκτακτο επίτροπο αρμόδιο για τη διαχείριση της Tercas κατά την περίοδο αναγκαστικής διαχειρίσεως.
- 15 Τον Οκτωβρίου του 2013, ο έκτακτος επίτροπος, αφού αξιολόγησε διάφορες επιλογές που θα μπορούσαν να θέσουν τέρμα στα προβλήματα της Tercas, άρχισε διαπραγματεύσεις με την BPB, η οποία είχε εκδηλώσει ενδιαφέρον για την εγγραφή σε αύξηση κεφαλαίου της Tercas, υπό την προϋπόθεση ότι θα διενεργούνταν προηγούμενος οικονομικός έλεγχος της τράπεζας αυτής και ότι η FITD θα κάλυπτε εξ ολοκλήρου το περιουσιακό έλλειμμά της.
- 16 Στις 28 Οκτωβρίου 2013, μετά από αίτηση του έκτακτου επιτρόπου της Tercas υποβληθείσα βάσει του άρθρου 29 του καταστατικού της FITD, η διαχειριστική επιτροπή της κοινοπραξίας αυτής αποφάσισε να παρέμβει υπέρ της Tercas με το ποσό των 280 εκατομμυρίων ευρώ κατ' ανώτατο όριο. Η απόφαση αυτή επικυρώθηκε από το διοικητικό συμβούλιο της FITD στις 29 Οκτωβρίου 2013. Στις 4 Νοεμβρίου 2013, η Τράπεζα της Ιταλίας, σύμφωνα με το άρθρο 96ter, παράγραφος 1, στοιχείο d, του TUB, ενέκρινε την εν λόγω παρέμβαση στηρίξεως.
- 17 Στις 18 Μαρτίου 2014, η FITD αποφάσισε να αναστείλει την σχεδιαζόμενη παρέμβαση, λόγω αβεβαιότητας σχετικά με την οικονομική και περιουσιακή κατάσταση της Tercas και σχετικά με τη φορολογική μεταχείριση της παρεμβάσεως αυτής. Συγκεκριμένα, μετά το πέρας του οικονομικού ελέγχου στα περιουσιακά στοιχεία της Tercas, τον οποίο ζήτησε η BPB, υπήρξε διαφωνία μεταξύ των εμπειρογνομόνων της FITD και της BPB. Η διαφωνία αυτή επιλύθηκε στη συνέχεια μετά από διαδικασία διαιτησίας.
- 18 Κατόπιν των πορισμάτων που παρουσίασε μια ελεγκτική και συμβουλευτική εταιρία με την από 26 Μαΐου 2014 έκθεσή της, και λαμβανομένου υπόψη του κόστους της παρεμβάσεως σε σύγκριση με το κόστος της αποζημιώσεως στο πλαίσιο υποχρεωτικής παρεμβάσεως, η εκτελεστική επιτροπή και το διοικητικό συμβούλιο της FITD αποφάσισαν, στις 30 Μαΐου 2014, να παρέμβουν υπέρ της Tercas.
- 19 Στις 7 Ιουλίου 2014, η Τράπεζα της Ιταλίας επέτρεψε την εν λόγω παρέμβαση της FITD υπέρ της Tercas. Η παρέμβαση αυτή προέβλεπε τρία μέτρα, ήτοι, πρώτον, εισφορά 265 εκατομμυρίων ευρώ για την κάλυψη των αρνητικών ιδίων κεφαλαίων της Tercas, δεύτερον, εγγύηση 35 εκατομμυρίων ευρώ για την κάλυψη του πιστωτικού κινδύνου σε σχέση με ορισμένα ανοίγματα της Tercas, και, τρίτον, εγγύηση 30 εκατομμυρίων ευρώ για την κάλυψη των δαπανών από τη φορολογική μεταχείριση του πρώτου μέτρου (στο εξής: επίμαχα μέτρα).
- 20 Στο πλαίσιο γενικής συνελεύσεως των μετόχων της Tercas, συγκληθείσας στις 27 Ιουλίου 2014 από τον έκτακτο επίτροπο σε συμφωνία με την Τράπεζα της Ιταλίας, αποφασίσθηκε, αφενός, η μερική κάλυψη των ζημιών, μεταξύ άλλων, μέσω της μείσεως του κεφαλαίου στο μηδέν και μέσω της

ακυρώσεως όλων των κοινών μετοχών σε κυκλοφορία και, αφετέρου, η αύξηση του κεφαλαίου μέχρι του ποσού των 230 εκατομμυρίων ευρώ με την έκδοση νέων κοινών μετοχών προσφερόμενων στην BPB. Η εν λόγω αύξηση του κεφαλαίου υλοποιήθηκε αυθημερόν.

- 21 Την 1η Οκτωβρίου 2014, η αναγκαστική διαχείριση της Tercas ήρθη και η BPB διόρισε τα νέα όργανα της εν λόγω τράπεζας.

Η διοικητική διαδικασία και η επίδικη απόφαση

- 22 Στις 8 Αυγούστου και στις 10 Οκτωβρίου 2014, η Επιτροπή ζήτησε από τις ιταλικές αρχές πληροφορίες σχετικά με την παρέμβαση της FITD υπέρ της Tercas. Οι τελευταίες απάντησαν στις εν λόγω αιτήσεις παροχής πληροφοριών στις 16 Σεπτεμβρίου και στις 14 Νοεμβρίου 2014.
- 23 Με έγγραφο της 27ης Φεβρουαρίου 2015, η Επιτροπή ενημέρωσε την Ιταλική Δημοκρατία σχετικά με την απόφασή της να κινήσει τη διαδικασία του άρθρου 108, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ όσον αφορά τα επίμαχα μέτρα. Στις 24 Απριλίου 2015, η Επιτροπή δημοσίευσε την απόφαση περί κινήσεως της διαδικασίας στην *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης*.
- 24 Στις 23 Δεκεμβρίου 2015, η Επιτροπή εξέδωσε την επίδικη απόφαση, με την οποία διαπίστωσε ότι τα επίμαχα μέτρα, τα οποία είχαν εγκριθεί κατά παράβαση του άρθρου 108, παράγραφος 3, ΣΛΕΕ, συνιστούσαν ασύμβατες και παράνομες ενισχύσεις χορηγηθείσες από την Ιταλική Δημοκρατία στην Tercas και διέταξε την ανάκτησή τους.

Η διαδικασία ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου και η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση

- 25 Η Ιταλική Δημοκρατία (T-98/16), η BPB (T-196/16) καθώς και η FITD, υποστηριζόμενη από την Τράπεζα της Ιταλίας (T-198/16), άσκησαν εκάστη προσφυγή με αίτημα την ακύρωση της επίδικης αποφάσεως.
- 26 Πρώτον, στις σκέψεις 68, 69 και 89 έως 91 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο διαπίστωσε, κατ' ουσίαν, ότι, προκειμένου να καταλήξει στο συμπέρασμα ότι ένα μέτρο ενισχύσεως μπορεί να καταλογισθεί στο κράτος, η Επιτροπή έχει ακόμη μεγαλύτερη υποχρέωση να προβάλει επαρκείς ενδείξεις προκειμένου να αποδείξει ότι το μέτρο αυτό ελήφθη υπό την επιρροή ή τον πραγματικό έλεγχο των δημοσίων αρχών, όταν πρόκειται για μέτρο που ελήφθη από ιδιωτικό φορέα, από ό,τι όταν το μέτρο ελήφθη από δημόσια επιχείρηση. Στο πλαίσιο αυτό, το Γενικό Δικαστήριο επισήμανε ότι, σε αντίθεση με την περίπτωση στην οποία ένα μέτρο που ελήφθη από δημόσια επιχείρηση καταλογίζεται στο κράτος, η Επιτροπή, στην περίπτωση μέτρου ληφθέντος από ιδιωτικό φορέα, δεν αρκεί μόνο να αποδείξει ότι είναι απίθανη η απουσία επιρροής και πραγματικού ελέγχου των δημοσίων αρχών επί του εν λόγω ιδιωτικού φορέα.
- 27 Δεύτερον, αφού ανέλυσε, στις σκέψεις 114 έως 131 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, τα στοιχεία στα οποία στηρίχθηκε η Επιτροπή για να κρίνει ότι τα επίμαχα μέτρα μπορούσαν να καταλογισθούν στο ιταλικό κράτος, το Γενικό Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα, στη σκέψη 132, ότι η Επιτροπή δεν είχε αποδείξει επαρκώς κατά νόμον την εμπλοκή των ιταλικών δημοσίων αρχών στη λήψη των μέτρων αυτών ούτε, επομένως, τη δυνατότητα καταλογισμού τους στο κράτος κατά την έννοια του άρθρου 107, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ.
- 28 Τρίτον, όσον αφορά την έννοια της παρεμβάσεως «με κρατικούς πόρους», κατά την έννοια του άρθρου 107, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, το Γενικό Δικαστήριο απεφάνθη, στη σκέψη 161 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, αφού ανέλυσε στις σκέψεις 139 έως 160 τις ενδείξεις που παρατίθενται συναφώς στην επίδικη απόφαση, ότι η Επιτροπή δεν είχε αποδείξει επαρκώς κατά νόμον ότι οι επίμαχοι πόροι ελέγχονταν από τις ιταλικές δημόσιες αρχές και ότι, επομένως, ήταν στη

διάθεση των αρχών αυτών. Συνεπώς, κατά το Γενικό Δικαστήριο, η Επιτροπή δεν μπορούσε να συμπεράνει ότι, μολονότι η παρέμβαση της FITD υπέρ της Tercas πραγματοποιήθηκε σύμφωνα με το καταστατικό της κοινοπραξίας αυτής και προς το συμφέρον των μελών της με τη χρησιμοποίηση ιδιωτικών κεφαλαίων, στην πραγματικότητα οι δημόσιες αρχές ήταν εκείνες οι οποίες, ασκώντας αποφασιστική επιρροή στη FITD, αποφάσισαν να κατευθύνουν τη χρησιμοποίηση των πόρων αυτών για τη χρηματοδότηση της παρεμβάσεως αυτής.

- 29 Δεδομένου ότι δεν πληρούνταν η πρώτη από τις προϋποθέσεις που απαιτούνται ώστε να χαρακτηριστεί μια ενίσχυση ως «κρατική ενίσχυση», κατά την έννοια του άρθρου 107, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, ήτοι ότι η ενίσχυση αυτή χορηγείται από το κράτος ή με κρατικούς πόρους, το Γενικό Δικαστήριο ακύρωσε την επίδικη απόφαση.

Η διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου και τα αιτήματα των διαδίκων στην αναιρετική δίκη

- 30 Η Επιτροπή ζητεί από το Δικαστήριο:

- να αναιρέσει την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση·
- να απορρίψει τις προσφυγές που ασκήθηκαν πρωτοδίκως κατά το μέρος που με αυτές αμφισβητείται ότι στην επίδικη απόφαση αποδεικνύεται ότι πληρούνται οι προϋποθέσεις σε σχέση με τον καταλογισμό των επίμαχων μέτρων στο κράτος και με τη χρηματοδότησή τους μέσω κρατικών πόρων·
- να αναπέμψει την υπόθεση στο Γενικό Δικαστήριο, προκειμένου το δικαστήριο αυτό να εξετάσει τους λοιπούς λόγους ακυρώσεως που προβλήθηκαν με τις προσφυγές, και
- να επιφυλαχθεί ως προς τα δικαστικά έξοδα της πρωτοβάθμιας και της αναιρετικής διαδικασίας.

- 31 Η Τράπεζα της Ιταλίας, η FITD, η BPB και η Ιταλική Δημοκρατία ζητούν από το Δικαστήριο:

- να απορρίψει την αίτηση αναιρέσεως και
- να καταδικάσει την Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα.

- 32 Με δικόγραφο που κατέθεσαν στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 30 Ιουλίου 2019, η Fondazione Cassa di Risparmio di Pesaro, η Montani Antaldi Srl, η Fondazione Cassa di Risparmio di Fano, η Fondazione Cassa di Risparmio di Jesi και η Fondazione Cassa di Risparmio della Provincia di Macerata ζήτησαν να τους επιτραπεί να παρέμβουν στην υπό κρίση υπόθεση υπέρ της Ιταλικής Δημοκρατίας, της BPB, της FITD και της Τράπεζας της Ιταλίας.

- 33 Με διάταξη του Προέδρου του Δικαστηρίου της 13ης Νοεμβρίου 2019, Επιτροπή κατά Ιταλίας και Fondo interbancario di tutela dei depositi (C-425/19 P, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2019:980), η αίτηση παρεμβάσεως απορρίφθηκε.

- 34 Η Ιταλική Κυβέρνηση ζήτησε, δυνάμει του άρθρου 16, τρίτο εδάφιο, του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, να εκδικασθεί η υπόθεση από το τμήμα μείζονος συνθέσεως του Δικαστηρίου.

Επί της αιτήσεως αναιρέσεως

- 35 Προς στήριξη της αιτήσεως αναιρέσεως, η Επιτροπή προβάλλει δύο λόγους.

Επί του πρώτου λόγου αναιρέσεως

Επιχειρήματα των διαδίκων

- 36 Ο πρώτος λόγος αναιρέσεως, με τον οποίο προβάλλεται παράβαση του άρθρου 107, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, περιλαμβάνει δύο σκέλη.
- 37 Με το πρώτο σκέλος, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο καθότι, προκειμένου να διαπιστώσει εάν πληρούνταν εν προκειμένω οι προϋποθέσεις περί καταλογισμού της ενισχύσεως στο κράτος και περί χορηγήσεώς της μέσω κρατικών πόρων, της επέβαλε μεγαλύτερο βάρος αποδείξεως από αυτό που απαιτεί η νομολογία του Δικαστηρίου.
- 38 Πρώτον, η Επιτροπή υπενθυμίζει ότι, βάσει της νομολογίας του Δικαστηρίου, οσάκις επιχειρεί να αποδείξει ότι τα μέτρα που έλαβε φορέας που διακρίνεται από το κράτος είναι καταλογιστέα στις δημόσιες αρχές, οφείλει να αποδείξει, μέσω ενός συνόλου ενδείξεων που προκύπτουν από τη δεδομένη περίπτωση, τη συμμετοχή ή την επιρροή των εν λόγω αρχών στη λήψη του επίμαχου μέτρου, αποδεικνύοντας ότι είναι πιθανό να έχουν εμπλακεί οι δημόσιες αρχές ή, τουλάχιστον, ότι είναι απίθανο να μην έχουν εμπλακεί. Αντιθέτως, η Επιτροπή δεν υποχρεούται να αποδείξει την ύπαρξη συγκεκριμένης παροτρύνσεως ή δεσμευτικών οδηγιών που δόθηκαν εκ μέρους των αρχών αυτών στον φορέα που χορήγησε εν τοις πράγμασι την ενίσχυση. Δεν είναι εξάλλου αναγκαίο να αποδείξει την πραγματική επίπτωση της εμπλοκής αυτής στη συμπεριφορά του φορέα ούτε να αποδείξει ότι η συμπεριφορά του θα ήταν διαφορετική εάν ο φορέας αυτός είχε ενεργήσει αυτόνομα. Συναφώς, η Επιτροπή διευκρινίζει, ιδίως, ότι δεν υποχρεούται να αποδείξει ότι η δυνατότητα καταλογισμού ενός μέτρου στο κράτος προϋποθέτει ότι το δημόσιο συμφέρον διαφέρει από το συμφέρον του φορέα. Τέλος, ο βαθμός αποδείξεως που απαιτείται βάσει της νομολογίας του Δικαστηρίου δεν διαφέρει αναλόγως του ιδιοκτησιακού καθεστώτος του χορηγήσαντος την ενίσχυση φορέα, ήτοι εάν αυτός είναι δημόσιος ή ιδιωτικός.
- 39 Πλην όμως, κατά την Επιτροπή, στις σκέψεις 69 και 89 έως 91 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο παρέβλεψε την προμνησθείσα νομολογία, επιβάλλοντάς της να ανταποκριθεί σε υψηλότερο βαθμό αποδείξεως από αυτόν που η ίδια προβλέπει, προκειμένου να αποδείξει τη δυνατότητα καταλογισμού στις δημόσιες αρχές ενός μέτρου ενισχύσεως και να αποδείξει ότι υπήρξε παρέμβαση με κρατικούς πόρους, για τον λόγο και μόνον ότι, εν προκειμένω, το μέτρο ενισχύσεως χορηγήθηκε από ιδιωτικό φορέα.
- 40 Ως εκ τούτου, κατά την Επιτροπή, στις σκέψεις 114, 116, 117 και 127 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο εκτίμησε εσφαλμένως τις σχετικές ενδείξεις που η ίδια είχε παράσχει με την επίδικη απόφαση. Ειδικότερα, το Γενικό Δικαστήριο κακώς έκρινε ότι η Επιτροπή όφειλε να αποδείξει τεκμηριωμένα ότι, αφενός, τα επίμαχα μέτρα είχαν ληφθεί υπό την καθοριστική επιρροή των δημοσίων αρχών, και ότι, αφετέρου, το εν λόγω θεσμικό όργανο είχε την υποχρέωση να αποδείξει ότι οι αρχές αυτές εμπλέκονταν σε όλα τα στάδια της λήψεως των μέτρων αυτών, δίνοντας δεσμευτικές οδηγίες, και ότι η εμπλοκή των δημοσίων αρχών είχε επηρεάσει το περιεχόμενο των εν λόγω μέτρων.
- 41 Επιπροσθέτως, η Επιτροπή επισημαίνει ότι είναι παράλογο να της επιβάλλεται μεγαλύτερο βάρος αποδείξεως στην περίπτωση που ο φορέας που έλαβε τα μέτρα είναι ιδιωτικός, δεδομένου ότι, σε τέτοια περίπτωση, η ίδια μπορεί να διαθέτει, εξ ορισμού, μικρό μόνον αριθμό ενδείξεων προκειμένου να αποδείξει την εμπλοκή των δημοσίων αρχών. Ειδικότερα, ελλείψει οργανικών δεσμών, η εμπλοκή αυτή θα έπρεπε να διερευνηθεί βάσει λιγότερο ορατών ενδείξεων.
- 42 Δεύτερον, η Επιτροπή υποστηρίζει, επικουρικώς, ότι η FITD αποτελεί φορέα στον οποίο η Ιταλική Δημοκρατία έχει αναθέσει ειδικές αρμοδιότητες δυνάμει της οδηγίας 94/19. Κατά συνέπεια, λαμβανομένης υπόψη της νομολογίας του Δικαστηρίου σχετικά με το άμεσο αποτέλεσμα των οδηγιών

που δεν έχουν μεταφερθεί ή έχουν μεταφερθεί πλημμελώς στο εσωτερικό δίκαιο, ιδίως δε της αποφάσεως της 10ης Οκτωβρίου 2017, Farrell (C-413/15, EU:C:2017:745), η κοινοπραξία αυτή θα μπορούσε να θεωρηθεί ιταλικός κρατικός φορέας. Για τον λόγο αυτό, ακόμη και εάν το Γενικό Δικαστήριο δεν υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο καθόσον έκρινε ότι απαιτείται υψηλότερος βαθμός αποδείξεως στην περίπτωση που ο χορηγήσας τα μέτρα ενισχύσεως φορέας είναι ιδιωτικός, εντούτοις, η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση ενέχει πλάνη περί το δίκαιο καθόσον εφαρμόζει ως προς την FITD τη διάκριση μεταξύ ιδιωτικών και δημόσιων φορέων όσον αφορά τις προϋποθέσεις περί της δυνατότητας καταλογισμού ενισχύσεως στο κράτος και περί της χορήγησής της με κρατικούς πόρους.

- 43 Τρίτον, η Επιτροπή υπενθυμίζει ότι, δυνάμει του άρθρου 11, παράγραφος 3, της οδηγίας 2014/49/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Απριλίου 2014 περί των συστημάτων εγγύησης των καταθέσεων (ΕΕ 2014, L 173, σ. 149), τα συστήματα εγγυήσεως των καταθέσεων μπορούν να λαμβάνουν «εναλλακτικ[ά] μέτρ[α] [πλην της εξυγιάνσεως]» προκειμένου να εμποδίσουν τη θέση σε εκκαθάριση ενός πιστωτικού ιδρύματος. Η χρήση των μέσων αυτών προϋποθέτει, ωστόσο, ότι δεν έχει αναληφθεί καμία δράση εξυγιάνσεως σε σχέση με το οικείο πιστωτικό ίδρυμα. Κατά το άρθρο 32, παράγραφος 4, στοιχείο δ', της οδηγίας 2014/59/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 15ης Μαΐου 2014, για τη θέσπιση πλαισίου για την ανάκαμψη και την εξυγίανση πιστωτικών ιδρυμάτων και επιχειρήσεων επενδύσεων και για την τροποποίηση της οδηγίας 82/891/ΕΟΚ του Συμβουλίου, και των οδηγιών 2001/24/ΕΚ, 2002/47/ΕΚ, 2004/25/ΕΚ, 2005/56/ΕΚ, 2007/36/ΕΚ, 2011/35/ΕΕ, 2012/30/ΕΕ και 2013/36/ΕΕ, καθώς και των κανονισμών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (ΕΕ) αριθ. 1093/2010 και (ΕΕ) αριθ. 648/2012 (ΕΕ 2014, L 173, σ. 190), μέτρο εξυγιάνσεως μπορεί να ληφθεί μόνον εφόσον απαιτείται «έκτακτη δημόσια χρηματοπιστωτική στήριξη», η οποία ορίζεται στο άρθρο 2, παράγραφος 1, σημείο 28, της ίδιας οδηγίας ως «κρατική ενίσχυση κατά την έννοια του άρθρου 107, παράγραφος 1, της ΣΛΕΕ».
- 44 Επομένως, κατά το μέτρο που, λόγω του υψηλότερου βαθμού αποδείξεως που επέβαλε το Γενικό Δικαστήριο, είναι πρακτικώς αδύνατο για την Επιτροπή να αποδείξει τη χρήση κρατικών πόρων και τη δυνατότητα καταλογισμού στο κράτος των μέτρων που λαμβάνονται από τα συστήματα εγγυήσεως των καταθέσεων όταν αυτά αποτελούνται από ιδιωτικές τράπεζες, τα συστήματα αυτά θα μπορούσαν να λαμβάνουν διαρκώς «εναλλακτικ[ά] μέτρ[α] [πλην της εξυγιάνσεως]», κατά την έννοια του άρθρου 11, παράγραφος 3, της οδηγίας 2014/49, χωρίς να απαιτείται να κινηθεί η διαδικασία εξυγιάνσεως του άρθρου 32 της οδηγίας 2014/59. Κατά συνέπεια, η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση επιτρέπει στα κράτη μέλη και στις τράπεζες να καταστρατηγήσουν τη νομοθεσία περί τραπεζικής ένωσης ή, εν πάση περιπτώσει, να αποδυναμώσουν τα αποτελέσματά της.
- 45 Με το δεύτερο σκέλος του πρώτου λόγου αναιρέσεως, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο καθόσον παρέλειψε να αναλύσει συνολικά τις ενδείξεις που παρέσχε το θεσμικό αυτό όργανο προκειμένου να αποδείξει ότι πληρούνταν εν προκειμένω οι προϋποθέσεις περί καταλογισμού και περί κρατικών πόρων.
- 46 Κατ' αυτόν τον τρόπο, το Γενικό Δικαστήριο παρεξέκλινε από τη νομολογία του Δικαστηρίου κατά την οποία η αποδεικτική ισχύς των ενδείξεων πρέπει να εκτιμάται διά της συνολικής τους εξετάσεως, τούτο δε ακόμη και εάν αυτές, εξεταζόμενες μεμονωμένα και εκτός του πλαισίου στο οποίο εντάσσονται, δεν έχουν κατ' ανάγκην αποφασιστική σημασία.
- 47 Η υιοθέτηση τέτοιας εσφαλμένης προσεγγίσεως, κατά πρώτον, στις σκέψεις 96 έως 99 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, είχε ως αποτέλεσμα να κρίνει το Γενικό Δικαστήριο ότι οι παρεμβάσεις της FITD αποσκοπούν κυρίως στην εξυπηρέτηση των ιδιωτικών συμφερόντων των μελών της, χωρίς να εκθέσει τους λόγους που θα μπορούσαν να δικαιολογήσουν τη διαπίστωση αυτή. Κατά δεύτερον, στις σκέψεις 100 έως 106 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο παρέβλεψε τη φύση της δημόσιας εντολής που δόθηκε στην FITD από την ιταλική νομοθεσία, καθόσον έκρινε ότι η εντολή αυτή περιορίζεται στις υποχρεωτικές παρεμβάσεις, ήτοι στην επιστροφή των καταθέσεων στους καταθέτες. Πλην όμως, κατά την Επιτροπή, οι οικειοθελείς παρεμβάσεις συνδέονται στενά με τις υποχρεωτικές παρεμβάσεις, καθόσον οι πρώτες μπορούν να υλοποιηθούν

μόνον εφόσον συνεπάγονται μικρότερη επιβάρυνση σε σχέση με ενδεχόμενη υποχρεωτική παρέμβαση. Κατά τρίτον, στις σκέψεις 115, 116 και 126 της αναιρεσιβαλλομένης απόφασεως, το Γενικό Δικαστήριο εσφαλμένως απέρριψε μία από τις ενδείξεις που παρέσχε η Επιτροπή σε σχέση με τη συμμετοχή της Τράπεζας της Ιταλίας στη χορήγηση των επίμαχων μέτρων, ενώ οι ενδείξεις αυτές, εξεταζόμενες από κοινού, καθιστούσαν δυνατό τον καταλογισμό των επίμαχων μέτρων στο ιταλικό κράτος.

- 48 Η Ιταλική Κυβέρνηση, η BPB, η FITD και η Τράπεζα της Ιταλίας ισχυρίζονται ότι ο πρώτος λόγος αναιρέσεως είναι απαράδεκτος. Συναφώς, φρονούν ότι η Επιτροπή, επικαλούμενη πλάνη περί το δίκαιο στην οποία δόθηκε υπέπεσε το Γενικό Δικαστήριο, επιδιώκει να επιτύχει την εκ νέου εκτίμηση, εκ μέρους του Δικαστηρίου, των πραγματικών περιστατικών και των αποδεικτικών στοιχείων σε σχέση με την εκτίμηση στην οποία προέβη το Γενικό Δικαστήριο με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, ιδίως όσον αφορά τη δυνατότητα καταλογισμού των επίμαχων μέτρων στο κράτος και τη φύση της εντολής που δόθηκε στην FITD.
- 49 Η Ιταλική Δημοκρατία υποστηρίζει επίσης ότι είναι απαράδεκτο το επιχείρημα της Επιτροπής ότι το Γενικό Δικαστήριο όφειλε να αναλύσει τα αποδεικτικά στοιχεία λαμβάνοντας υπόψη το πλαίσιο των διαπραγματεύσεων που διεξήχθησαν μεταξύ της FITD, της BPB και του έκτακτου επιτρόπου, καθόσον η αίτηση αναιρέσεως δεν βάλλει κατά των σκέψεων 125 έως 132 της αναιρεσιβαλλομένης απόφασεως, στις οποίες το Γενικό Δικαστήριο εξέτασε το εν λόγω ζήτημα.
- 50 Επικουρικώς, η Ιταλική Δημοκρατία, η BPB, η FITD και η Τράπεζα της Ιταλίας φρονούν ότι ο πρώτος λόγος αναιρέσεως είναι αβάσιμος.
- 51 Η Επιτροπή αντικρούει τα επιχειρήματα περί απαραδέκτου του πρώτου λόγου αναιρέσεως, υποστηρίζοντας ότι, με τον λόγο αυτόν, εγείρει το ζήτημα του νομικού κριτηρίου επί του οποίου στηρίχθηκε το Γενικό Δικαστήριο κατά την εξέταση των στοιχείων που προσκομίσθηκαν προς απόδειξη της επιρροής που άσκησαν οι ιταλικές αρχές επί των αποφάσεων της FITD.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

– Επί του παραδεκτού

- 52 Από το άρθρο 256, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ και το άρθρο 58, πρώτο εδάφιο, του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης προκύπτει ότι η αίτηση αναιρέσεως περιορίζεται σε νομικά ζητήματα και ότι, ως εκ τούτου, το Γενικό Δικαστήριο είναι το μόνο αρμόδιο να προβαίνει στη διαπίστωση και εκτίμηση των κρίσιμων πραγματικών περιστατικών καθώς και των αποδεικτικών στοιχείων. Η εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών και των αποδεικτικών στοιχείων δεν αποτελεί, με την επιφύλαξη της περιπτώσεως παραμορφώσεώς τους, νομικό ζήτημα υποκείμενο, αυτό καθαυτό, στον αναιρετικό έλεγχο του Δικαστηρίου. Μια τέτοια παραμόρφωση πρέπει να προκύπτει προδήλως από τα στοιχεία της δικογραφίας, χωρίς να απαιτείται εκ νέου εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών και των αποδεικτικών στοιχείων (απόφαση της 10ης Ιουλίου 2019, VG κατά Επιτροπής, C-19/18 P, EU:C:2019:578, σκέψη 47 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 53 Αντιθέτως, όταν το Γενικό Δικαστήριο έχει διαπιστώσει ή εκτιμήσει ορισμένα πραγματικά περιστατικά, το Δικαστήριο είναι αρμόδιο να ασκεί τον έλεγχό του, εφόσον το Γενικό Δικαστήριο τους έχει προσδώσει ορισμένο νομικό χαρακτηρισμό και έχει συναγάγει από αυτά ορισμένες έννομες συνέπειες (απόφαση της 22ας Νοεμβρίου 2012, E.ON Energie κατά Επιτροπής, C-89/11 P, EU:C:2012:738, σκέψη 65 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία). Η εξουσία ελέγχου του Δικαστηρίου εκτείνεται, μεταξύ άλλων, στο ζήτημα εάν τηρήθηκαν οι κανόνες περί του βάρους αποδείξεως και της διεξαγωγής των αποδείξεων, καθώς και στο ζήτημα εάν το Γενικό Δικαστήριο εφάρμοσε ορθά νομικά κριτήρια κατά την εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών και των αποδεικτικών στοιχείων (πρβλ. απόφαση της 18ης Ιανουαρίου 2017, Toshiba κατά Επιτροπής, C-623/15 P, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2017:21, σκέψη 39 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

- 54 Εν προκειμένω, πρώτον, διαπιστώνεται ότι, με την επιχειρηματολογία της στο πλαίσιο του πρώτου λόγου αναιρέσεως, η Επιτροπή δεν βάλλει κατά της εκ μέρους του Γενικού Δικαστηρίου πραγματικής εκτιμήσεως σχετικά με την αποδεικτική αξία των ενδείξεων που προέβαλε ενώπιόν του, αλλά κατά της εφαρμογής των κανόνων περί του βάρους αποδείξεως και της διεξαγωγής των αποδείξεων από το Γενικό Δικαστήριο για την εκτίμηση των ενδείξεων αυτών καθώς και για τον χαρακτηρισμό των επίμαχων μέτρων.
- 55 Δεύτερον, όσον αφορά την ένσταση απαραδέκτου περί της οποίας έγινε λόγος στη σκέψη 49 της παρούσας αποφάσεως, υπενθυμίζεται ότι, όπως προκύπτει από το άρθρο 256, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΛΕΕ, από το άρθρο 58, πρώτο εδάφιο, του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και από το άρθρο 168, παράγραφος 1, στοιχείο δ', του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου, στην αίτηση αναιρέσεως πρέπει να προσδιορίζονται με ακρίβεια τα βαλλόμενα στοιχεία της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, καθώς και τα νομικά επιχειρήματα που στηρίζουν ειδικώς την αίτηση αυτή, επί ποινή απαραδέκτου της αιτήσεως αναιρέσεως ή του οικείου λόγου αναιρέσεως (απόφαση της 10ης Ιουλίου 2014, Telefónica και Telefónica de España κατά Επιτροπής, C-295/12 P, EU:C:2014:2062, σκέψη 29 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία). Εν προκειμένω δε αρκεί να σημειωθεί ότι η Επιτροπή επισήμανε με την αίτηση αναιρέσεως ότι βάλλει, μεταξύ άλλων, κατά της σκέψεως 126 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.
- 56 Υπό τις συνθήκες αυτές, ο πρώτος λόγος αναιρέσεως είναι παραδεκτός.

– *Επί της ουσίας*

- 57 Όσον αφορά το πρώτο σκέλος του πρώτου λόγου αναιρέσεως, πρέπει να υπομνησθεί εκ προοιμίου ότι ο χαρακτηρισμός μέτρου ως «κρατικής ενισχύσεως» κατά την έννοια του άρθρου 107, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ προϋποθέτει τη συνδρομή τεσσάρων προϋποθέσεων και συγκεκριμένα, πρώτον, να πρόκειται για παρέμβαση εκ μέρους του κράτους ή με κρατικούς πόρους, δεύτερον, η παρέμβαση αυτή να είναι ικανή να επηρεάσει τις συναλλαγές μεταξύ κρατών μελών, τρίτον, να παρέχει επιλεκτικό πλεονέκτημα στον αποδέκτη και, τέταρτον, να νοθεύει ή να απειλεί να νοθεύσει τον ανταγωνισμό (απόφαση της 15ης Μαΐου 2019, Achema κ.λπ., C-706/17, EU:C:2019:407, σκέψη 46 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 58 Όσον αφορά την ύπαρξη παρεμβάσεως εκ μέρους του κράτους ή με κρατικούς πόρους, η οποία συνιστά τη μόνη προϋπόθεση που αμφισβητείται στην υπό κρίση υπόθεση, υπενθυμίζεται ότι, για να μπορούν τα πλεονεκτήματα να χαρακτηρισθούν ως «ενισχύσεις» κατά την έννοια του άρθρου 107, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, πρέπει, αφενός, να έχουν παρασχεθεί άμεσα ή έμμεσα με κρατικούς πόρους και, αφετέρου, να μπορούν να καταλογισθούν στο κράτος (πρβλ. απόφαση της 15ης Μαΐου 2019, Achema κ.λπ., C-706/17, EU:C:2019:407, σκέψη 47 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 59 Όσον αφορά ειδικότερα τη δυνατότητα καταλογισμού ενός μέτρου στο κράτος, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι αυτή δεν είναι δυνατόν να συναχθεί από το γεγονός και μόνον ότι το συγκεκριμένο μέτρο έχει ληφθεί από δημόσια επιχείρηση. Συγκεκριμένα, ακόμη και εάν το κράτος είναι σε θέση να ελέγχει μια δημόσια επιχείρηση και να ασκεί αποφασιστική επιρροή επί των συναλλαγών της, η αποτελεσματική άσκηση τέτοιου ελέγχου σε συγκεκριμένη περίπτωση δεν είναι δυνατόν να τεκμαίρεται αυτομάτως. Είναι αναγκαίο επίσης να εξετάζεται εάν πρέπει να θεωρηθεί ότι οι δημόσιες αρχές έχουν εμπλακεί, υπό οιονδήποτε τρόπο, στη λήψη του επίμαχου μέτρου (πρβλ. αποφάσεις της 16ης Μαΐου 2002, Γαλλία κατά Επιτροπής, C-482/99, EU:C:2002:294, σκέψεις 50 έως 52, της 23ης Νοεμβρίου 2017, SACE και Sace BT κατά Επιτροπής, C-472/15 P, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2017:885, σκέψη 34, και της 10ης Δεκεμβρίου 2020, Comune di Milano κατά Επιτροπής, C-160/19 P, EU:C:2020:1012, σκέψη 46).

- 60 Επομένως, η δυνατότητα καταλογισμού στο κράτος μέτρου ενισχύσεως που έχει ληφθεί από δημόσια επιχείρηση μπορεί να συναχθεί από ένα σύνολο ενδείξεων που προκύπτουν από τις περιστάσεις της συγκεκριμένης υποθέσεως και από το πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται η λήψη του μέτρου. Συναφώς, δεν χρειάζεται να αποδεικνύεται, κατόπιν ειδικής έρευνας, ότι οι δημόσιες αρχές παρότρυναν συγκεκριμένα τη δημόσια επιχείρηση να λάβει το επίμαχο μέτρο ενισχύσεως (πρβλ. αποφάσεις της 16ης Μαΐου 2002, Γαλλία κατά Επιτροπής, C-482/99, EU:C:2002:294, σκέψεις 53 και 55, της 23ης Νοεμβρίου 2017, SACE και Sace BT κατά Επιτροπής, C-472/15 P, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2017:885, σκέψη 35, και της 10ης Δεκεμβρίου 2020, Comune di Milano κατά Επιτροπής, C-160/19 P, EU:C:2020:1012, σκέψη 47 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 61 Ειδικότερα, είναι κρίσιμη κάθε ένδειξη η οποία υποδηλώνει, στη συγκεκριμένη υπόθεση, ότι έχουν εμπλακεί ή ότι είναι απίθανο να μην έχουν εμπλακεί οι δημόσιες αρχές στη λήψη ενός μέτρου, λαμβανομένων επίσης υπόψη της εκτάσεώς του, του περιεχομένου του ή των προϋποθέσεών του, ή ότι αντιθέτως οι εν λόγω αρχές δεν έχουν εμπλακεί στη λήψη του (απόφαση της 10ης Δεκεμβρίου 2020, Comune di Milano κατά Επιτροπής, C-160/19 P, EU:C:2020:1012, σκέψη 48).
- 62 Μεταξύ των ενδείξεων από τις οποίες μπορεί να συναχθεί η δυνατότητα καταλογισμού περιλαμβάνονται, εξάλλου, το γεγονός ότι η συγκεκριμένη δημόσια επιχείρηση δεν μπορούσε να λάβει την επίμαχη απόφαση χωρίς να λάβει υπόψη τις απαιτήσεις των δημόσιων αρχών ή των οδηγίων τους, η ένταξη της δημόσιας επιχειρήσεως στις δομές της δημόσιας διοίκησης, η φύση των δραστηριοτήτων της και η άσκησή τους στην αγορά υπό κανονικές συνθήκες ανταγωνισμού προς τις ιδιωτικές επιχειρήσεις, το νομικό καθεστώς της επιχειρήσεως, ή ακόμη ο βαθμός της εποπτείας που ασκούν οι δημόσιες αρχές (πρβλ. αποφάσεις της 16ης Μαΐου 2002, Γαλλία κατά Επιτροπής, C-482/99, EU:C:2002:294, σκέψεις 55 και 56, και της 23ης Νοεμβρίου 2017, SACE και Sace BT κατά Επιτροπής, C-472/15 P, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2017:885, σκέψη 36).
- 63 Εν προκειμένω, πρέπει να επισημανθεί προκαταρκτικώς ότι, στη σκέψη 70 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο διαπίστωσε ότι στην επίδικη απόφαση η Επιτροπή δεν επιδίωξε να προβεί σε σαφή διάκριση μεταξύ της απαιτήσεως σχετικά με τη δυνατότητα καταλογισμού ενισχύσεως στο κράτος και εκείνης σχετικά με τους κρατικούς πόρους. Ομοίως, όσον αφορά τη δεύτερη αυτή απαίτηση, στην αίτησή της αναιρέσεως η Επιτροπή περιορίζεται απλώς στο να αναφέρει ότι, στη σκέψη 91 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο παρέπεμψε στη δική του συλλογιστική σχετικά με την απαίτηση περί δυνατότητας καταλογισμού. Τέλος, στο πλαίσιο του πρώτου σκέλους του πρώτου λόγου αναιρέσεως, η Επιτροπή δεν βάλλει κατά κανενός από τα παρατιθέμενα στις σκέψεις 133 έως 161 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως στοιχεία της αιτιολογίας η οποία αφορά συγκεκριμένα την εξέταση της απαιτήσεως σχετικά με τη χρησιμοποίηση κρατικών πόρων.
- 64 Υπό τις συνθήκες αυτές, πρέπει να εξετασθεί μόνον η προϋπόθεση σχετικά με τη δυνατότητα καταλογισμού των επίμαχων μέτρων στις ιταλικές αρχές.
- 65 Κατά πρώτον, επισημαίνεται καταρχάς ότι, στις σκέψεις 63 έως 68 και 83 έως 86 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο υπενθύμισε τη νομολογία του Δικαστηρίου σχετικά με τη δυνατότητα καταλογισμού ενισχύσεως στις δημόσιες αρχές οσάκις τα πλεονεκτήματα παρέχονται από φορείς που διακρίνονται από το κράτος. Ειδικότερα, στη σκέψη 68 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο υπογράμμισε, παραπέμποντας στις σκέψεις 50 έως 52 και 55 της αποφάσεως της 16ης Μαΐου 2002, Γαλλία κατά Επιτροπής (C-482/99, EU:C:2002:294), ότι, ακόμη και στην περίπτωση κατά την οποία η ενίσχυση χορηγείται από δημόσια επιχείρηση, δεν είναι δυνατόν να τεκμαίρεται η άσκηση ελέγχου εκ μέρους των δημοσίων αρχών και ότι η Επιτροπή πρέπει να διαθέτει ένα σύνολο ενδείξεων που να προκύπτουν από τις περιστάσεις της συγκεκριμένης υποθέσεως και από το πλαίσιο εντός του οποίου πραγματοποιήθηκε η χρηματοδοτική συνδρομή προκειμένου να τεκμηριώσει τον βαθμό εμπλοκής των δημοσίων αρχών στη χορήγηση της ενισχύσεως μέσω δημόσιας επιχειρήσεως.

- 66 Μόνον αφού υπενθύμισε την ανωτέρω νομολογία έκρινε το Γενικό Δικαστήριο, στη σκέψη 69 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι η «υποχρέωση [...] της Επιτροπής» να διαθέτει τέτοιες ενδείξεις «είναι κατά μείζονα λόγο αναγκαία» σε περίπτωση κατά την οποία το επίμαχο μέτρο ελήφθη από ιδιωτικό φορέα. Συγκεκριμένα, όπως επισήμανε το Γενικό Δικαστήριο στη σκέψη 69, η Επιτροπή δεν μπορεί να στηριχθεί στην ύπαρξη κεφαλαιουχικών δεσμών μεταξύ ενός τέτοιου φορέα και του κράτους, δεδομένου ότι οι δεσμοί αυτοί δεν υφίστανται σε τέτοια περίπτωση.
- 67 Υπό το πρίσμα αυτών των εκτιμήσεων έκρινε το Γενικό Δικαστήριο, στις σκέψεις 87 έως 90 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι η Επιτροπή δεν μπορούσε, εν προκειμένω, να στηριχθεί στο ότι ήταν απίθανη η απουσία επιρροής και πραγματικού ελέγχου εκ μέρους των δημοσίων αρχών επί του ιδιωτικού φορέα που χορήγησε την ενίσχυση, αλλά ότι, αντιθέτως, σε μια τέτοια περίπτωση, το θεσμικό αυτό όργανο έχει ακόμη μεγαλύτερη υποχρέωση να εκθέσει και να τεκμηριώσει «επαρκείς ενδείξεις» ικανές να αποδείξουν ότι το επίμαχο μέτρο ενισχύσεως ελήφθη υπό την επιρροή ή τον πραγματικό έλεγχο των δημοσίων αρχών και ότι, ως εκ τούτου, το μέτρο αυτό είναι καταλογιστέο στο κράτος.
- 68 Τέλος, στις σκέψεις 94 έως 132 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο ανέλυσε τις προβληθείσες από την Επιτροπή ενδείξεις και ακολούθως διαπίστωσε, κατόπιν της αναλύσεως αυτής, ότι τα επίμαχα μέτρα δεν μπορούσαν να καταλογισθούν στις ιταλικές αρχές.
- 69 Το Γενικό Δικαστήριο, προβαίνοντας στις διαπιστώσεις που εκτίθενται στις σκέψεις 68 και 69 καθώς και 88 έως 90 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, δεν παρέβλεψε την υπομνησθείσα στις σκέψεις 58 έως 62 της παρούσας αποφάσεως νομολογία, κατά την οποία εναπόκειται στην Επιτροπή να αποδείξει, βάσει ενός συνόλου ενδείξεων, ότι τα επίμαχα μέτρα είναι καταλογιστέα στο κράτος, ούτε, επομένως, υποχρέωσε την Επιτροπή να ανταποκριθεί σε υψηλότερο βαθμό αποδείξεως για τον λόγο και μόνον ότι η FITD είναι ιδιωτικός φορέας.
- 70 Πράγματι, με τις διαπιστώσεις αυτές, το Γενικό Δικαστήριο περιορίστηκε, αφενός, στο να λάβει υπόψη, όπως προκύπτει ειδικότερα από τις σκέψεις 87 και 88 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, τις αντικειμενικές διαφορές που υφίστανται μεταξύ της περιπτώσεως κατά την οποία ο χορηγών την ενίσχυση φορέας είναι δημόσια επιχείρηση και εκείνης κατά την οποία, όπως εν προκειμένω, ο φορέας αυτός, ήτοι η FITD, είναι ιδιωτικός.
- 71 Αφετέρου, στις σκέψεις 69, 89 και 90 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο συνήγαγε τις συνέπειες των εν λόγω αντικειμενικών διαφορών, προκειμένου να διευκρινίσει το είδος των ενδείξεων βάσει των οποίων θα μπορούσε, στην προκειμένη περίπτωση, να αποδειχθεί η δυνατότητα καταλογισμού των επίμαχων μέτρων στις ιταλικές αρχές.
- 72 Επομένως, αντιθέτως προς ό,τι υποστηρίζει η Επιτροπή, σε περίπτωση κατά την οποία, όπως εν προκειμένω, ο χορηγώντας την ενίσχυση φορέας έχει ιδιωτικό χαρακτήρα, οι ενδείξεις οι οποίες είναι ικανές να αποδείξουν τη δυνατότητα καταλογισμού του μέτρου στο κράτος διαφέρουν από εκείνες που απαιτούνται στην περίπτωση κατά την οποία ο χορηγώντας την ενίσχυση φορέας είναι δημόσια επιχείρηση.
- 73 Κρίνοντας τα ανωτέρω, το Γενικό Δικαστήριο δεν επέβαλε διαφορετικό βαθμό αποδείξεως, αλλά, τουναντίον, εφάρμοσε τη μνημονευθείσα στη σκέψη 60 της παρούσας αποφάσεως νομολογία, κατά την οποία οι ενδείξεις οι οποίες είναι ικανές να αποδείξουν τη δυνατότητα καταλογισμού ενός μέτρου ενισχύσεως προκύπτουν από τις περιστάσεις της συγκεκριμένης υποθέσεως και από το πλαίσιο εντός του οποίου ελήφθη το μέτρο αυτό, η δε έλλειψη κεφαλαιουχικού δεσμού μεταξύ του οικείου φορέα και του κράτους ασκεί ασφαλώς επιρροή συναφώς.
- 74 Εξάλλου, το επιχείρημα της Επιτροπής ότι το Γενικό Δικαστήριο εξήρτησε τον καταλογισμό των επίμαχων μέτρων στις ιταλικές αρχές από το γεγονός ότι οι εν λόγω αρχές άσκησαν επιρροή σε όλα τα στάδια εφαρμογής της κρίσιμης παρεμβάσεως της FITD στηρίζεται σε εσφαλμένη ερμηνεία της

σκέψεως 114 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως. Συγκεκριμένα, στη σκέψη αυτή το Γενικό Δικαστήριο υπενθύμισε απλώς και μόνον ότι έπρεπε να εξετασθούν τα στοιχεία βάσει των οποίων η ίδια η Επιτροπή είχε κρίνει, στην επίδικη απόφαση, ότι οι εν λόγω αρχές είχαν την εξουσία και τα μέσα ώστε να ασκήσουν επιρροή σε όλα τα στάδια της εφαρμογής των επίμαχων μέτρων.

- 75 Ομοίως, κακώς υποστηρίζει η Επιτροπή ότι, στη σκέψη 116 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι, προκειμένου να τεκμηριώσει τη δυνατότητα καταλογισμού στο κράτους μέτρου ληφθέντος από ιδιωτικό φορέα, η Επιτροπή οφείλει να αποδείξει τις συνέπειες τις οποίες είχε επί του εν λόγω μέτρου η εμπλοκή των δημοσίων αρχών. Πράγματι, όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 97 των προτάσεών του, το Γενικό Δικαστήριο δεν εξέτασε στην προμνησθείσα σκέψη 116 εάν η παρέμβαση της Τράπεζας της Ιταλίας είχε συγκεκριμένη επίπτωση στο περιεχόμενο των επίμαχων μέτρων, αλλά περιορίστηκε στη διαπίστωση, αφενός, ότι η εθνική αυτή αρχή δεν είχε καμία εξουσία να επηρεάσει το περιεχόμενο των παρεμβάσεων και, αφετέρου, ότι η Τράπεζα της Ιταλίας έχει απλώς την εξουσία να ελέγχει εάν τα εν λόγω μέτρα συνάδουν προς το κανονιστικό πλαίσιο, για σκοπούς προληπτικής εποπτείας.
- 76 Τέλος, στις σκέψεις 117 και 127 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο ωσαύτως δεν έκρινε ότι η διαπίστωση περί δυνατότητας καταλογισμού των επίμαχων μέτρων στις ιταλικές αρχές προϋπέθετε την εκ μέρους της Επιτροπής απόδειξη ότι η Τράπεζα της Ιταλίας έχει την εξουσία να διατάσσει τα συστήματα εγγυήσεως των καταθέσεων να λαμβάνουν μέτρα παρεμβάσεως όπως τα επίμαχα. Συγκεκριμένα, στο πλαίσιο της εξετάσεως των ενδείξεων τις οποίες η Επιτροπή έλαβε υπόψη στην επίδικη απόφαση για να καταλήξει στο συμπέρασμα ότι τα επίμαχα μέτρα μπορούσαν να καταλογισθούν στο ιταλικό κράτος, το Γενικό Δικαστήριο περιορίστηκε στη διαπίστωση ότι η πρόσκληση της Τράπεζας της Ιταλίας προς την FITD και την BPB να καταλήξουν σε ισορροπημένη συμφωνία δεν αποσκοπούσε στην παροχή κατευθύνσεων στα μέρη αυτά και δεν είχε την παραμικρή επίπτωση στην απόφαση της FITD να παρέμβει υπέρ της Tercas μέσω των επίμαχων μέτρων.
- 77 Κατά δεύτερον, όσον αφορά τα επιχειρήματα της Επιτροπής σχετικά με τη φύση της FITD, πρέπει να υπομνησθεί, όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στα σημεία 128 και 129 των προτάσεών του, ότι η έννοια του «κρατικού φορέα» διαμορφώθηκε από το Δικαστήριο προκειμένου να παράσχει στους ιδιώτες τη δυνατότητα να επικαλούνται τις ανεπιφύλακτες και αρκούντως σαφείς διατάξεις οδηγίας, η οποία δεν έχει μεταφερθεί ή δεν έχει μεταφερθεί ορθώς στην εσωτερική έννομη τάξη, έναντι οργανισμών ή φορέων που είτε υπόκεινται στην εποπτεία ή στον έλεγχο του κράτους είτε έχουν εξαιρετικές εξουσίες σε σχέση με εκείνες οι οποίες απορρέουν από τους κανόνες που ισχύουν στις σχέσεις μεταξύ ιδιωτών (πρβλ. απόφαση της 10ης Οκτωβρίου 2017, Farrell, C-413/15, EU:C:2017:745, σκέψη 33). Επομένως, η έννοια αυτή δεν διαμορφώθηκε με σκοπό να είναι δυνατόν να χαρακτηρίζονται ως κρατική ενίσχυση τα μέτρα που λαμβάνουν τέτοιοι οργανισμοί ή φορείς και δεν είναι δυνατόν, ως εκ τούτου, να τύχει εφαρμογής στο ζήτημα της δυνατότητας καταλογισμού μέτρων ενισχύσεως στο κράτος.
- 78 Κατά τρίτον, όσον αφορά τον κίνδυνο καταστρατηγήσεως της νομοθεσίας περί τραπεζικής ένωσης, αρκεί η επισήμανση ότι το επιχείρημα της Επιτροπής στηρίζεται στην παραδοχή ότι ο προβαλλόμενος υψηλότερος βαθμός αποδείξεως σχετικά με τη δυνατότητα καταλογισμού στο κράτος, τον οποίο φέρεται ότι επέβαλε το Γενικό Δικαστήριο, καθιστούσε πρακτικά αδύνατο για την Επιτροπή να αποδείξει τη δυνατότητα αυτή καταλογισμού όσον αφορά μέτρα που λαμβάνονται από τα συστήματα εγγυήσεως των καταθέσεων. Πλην όμως, αφενός, από τις σκέψεις 65 έως 73 της παρούσας αποφάσεως προκύπτει ότι το Γενικό Δικαστήριο δεν επέβαλε με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση τέτοιο υψηλότερο βαθμό αποδείξεως. Αφετέρου, όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 125 των προτάσεών του, ακόμη και εάν γίνει δεκτό ότι, εν προκειμένω, τα επίμαχα μέτρα δεν μπορούν να καταλογισθούν στο ιταλικό κράτος, τούτο δεν συνεπάγεται ότι μέτρο ληφθέν από σύστημα εγγυήσεως των καταθέσεων δεν μπορεί ποτέ να χαρακτηριστεί ως κρατική ενίσχυση και, ως εκ τούτου, δεν μπορεί ποτέ να ενεργοποιήσει τη διαδικασία εξυγίανσεως του άρθρου 32 της οδηγίας 2014/59. Συγκεκριμένα, ο χαρακτηρισμός αυτός παραμένει δυνατός, αλλά εξαρτάται από τα χαρακτηριστικά του συστήματος εγγυήσεως των καταθέσεων και του κρίσιμου μέτρου.

- 79 Λαμβανομένων υπόψη των ως άνω σκέψεων, το πρώτο σκέλος του πρώτου λόγου αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί.
- 80 Όσον αφορά το δεύτερο σκέλος του πρώτου λόγου αναιρέσεως, διαπιστώνεται ότι αυτό στηρίζεται σε εσφαλμένη ερμηνεία της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, δεδομένου ότι, αντιθέτως προς ό,τι διατείνεται η Επιτροπή, το Γενικό Δικαστήριο δεν παρέλειψε να προβεί σε συνολική ανάλυση των ενδείξεων που παρέσχε η Επιτροπή προκειμένου να αποδείξει ότι η παρέμβαση της FITD ήταν καταλογιστέα στο ιταλικό κράτος.
- 81 Πράγματι, πρώτον, στις σκέψεις 71 έως 82 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο εξέθεσε συνοπτικά το σύνολο των ενδείξεων αυτών.
- 82 Δεύτερον, στο πλαίσιο της εξετάσεως του περιεχομένου της δημόσιας εντολής που δόθηκε στην FITD, το Γενικό Δικαστήριο, στις σκέψεις 96 έως 105 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ανέλυσε το σύνολο των ενδείξεων που παρέσχε συναφώς η Επιτροπή. Μόνον αφότου προέβη στην ανάλυση αυτή, το Γενικό Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα, στη σκέψη 106 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι μια οικειοθελής παρέμβαση της FITD, όπως η επίμαχη εν προκειμένω, δεν συνιστά εφαρμογή δημόσιας εντολής, καθόσον έχει διαφορετικό σκοπό από την παρέμβαση σχετικά με τις επιστροφές των καταθέσεων η οποία προβλέπεται στο πλαίσιο της οδηγίας 94/19.
- 83 Τρίτον, στο πλαίσιο της εξετάσεως της αυτονομίας της FITD κατά τη λήψη των επίμαχων μέτρων, αφού υπενθύμισε ότι η FITD ενεργεί «προς το συμφέρον των μελών της» και ότι «κανένα στοιχείο θεσμικής φύσεως» δεν τη συνδέει με τις ιταλικές δημόσιες αρχές, το Γενικό Δικαστήριο διαπίστωσε, στη σκέψη 114 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι, «στο πλαίσιο αυτό», έπρεπε να εξετασθούν τα στοιχεία στα οποία στηρίχθηκε η Επιτροπή στην προσβαλλόμενη απόφαση. Το Γενικό Δικαστήριο διαπίστωσε επίσης, στην προμνησθείσα σκέψη 114, ότι έπρεπε να εξακριβωθεί αν «τα στοιχεία» που προέβαλε η Επιτροπή αρκούσαν για να αποδειχθεί η δυνατότητα καταλογισμού των επίμαχων μέτρων στο ιταλικό κράτος. Το Γενικό Δικαστήριο προέβη στην εξακρίβωση αυτή στις σκέψεις 115 και 131 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, περιλαμβάνοντας, μεταξύ άλλων, στις σκέψεις 125 έως 127 της εν λόγω αποφάσεως, την ανάλυση του «πλαισίου εντός του οποίου [είχε αποφασισθεί] η παρέμβαση της FITD υπέρ της Tercas».
- 84 Υπό τις συνθήκες αυτές, διαπιστώνεται ότι, όπως προκύπτει από τη σκέψη 132 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο βασίστηκε στην ανάλυση του συνόλου των ενδείξεων τις οποίες έλαβε υπόψη της η Επιτροπή, εξεταζομένων εντός του πλαισίου στο οποίο εντάσσονται, και, ως εκ τούτου, ενήργησε κατά τρόπο σύμφωνο με τη νομολογία που υπομνήσθηκε στη σκέψη 60 της παρούσας αποφάσεως, προκειμένου να κρίνει ότι το εν λόγω θεσμικό όργανο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο καθόσον στην αιτιολογική σκέψη 133 της επίδικης αποφάσεως έκρινε ότι είχε αποδείξει ότι οι ιταλικές αρχές είχαν ασκήσει ουσιαστικό δημόσιο έλεγχο κατά τον καθορισμό της παρεμβάσεως της FITD υπέρ της Tercas.
- 85 Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω σκέψεων, πρέπει να απορριφθεί το δεύτερο σκέλος του πρώτου λόγου αναιρέσεως και, κατά συνέπεια, ο πρώτος λόγος αναιρέσεως στο σύνολό του.

Επί του δευτέρου λόγου αναιρέσεως

Επιχειρήματα των διαδίκων

- 86 Με τον δεύτερο λόγο αναιρέσεως, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι το Γενικό Δικαστήριο παραμόρφωσε τα κρίσιμα πραγματικά περιστατικά και το ιταλικό δίκαιο.

- 87 Πρώτον, στη σκέψη 116 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο παραμόρφωσε προδήλως το περιεχόμενο του άρθρου 96ter, παράγραφος 1, του TUB, καθόσον έκρινε ότι η Τράπεζα της Ιταλίας είχε ασκήσει μόνον έλεγχο νομιμότητας, και όχι έλεγχο σκοπιμότητας, επί των επίμαχων μέτρων. Συγκεκριμένα, στο μέτρο που από την προμνησθείσα διάταξη προκύπτει ότι η Τράπεζα της Ιταλίας εγκρίνει τις παρεμβάσεις στηρίξεως υπέρ των τραπεζών «λαμβάνοντας υπόψη την προστασία των καταθετών και τη σταθερότητα του τραπεζικού συστήματος», ο έλεγχος στον οποίο μπορεί να προβεί η εν λόγω δημόσια αρχή βαίνει πέραν του απλού ελέγχου νομιμότητας των επίμαχων μέτρων και, ως εκ τούτου, η αρχή αυτή θα μπορούσε να καταλήξει να εξακριβώσει εάν τα μέτρα αυτά ανταποκρίνονται στους σκοπούς της τραπεζικής και χρηματοπιστωτικής πολιτικής της.
- 88 Δεύτερον, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι, στις σκέψεις 153 και 154 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο παραμόρφωσε το περιεχόμενο του άρθρου 21 του καταστατικού της FITD, καθόσον έκρινε ότι η μέθοδος χρηματοδοτήσεως των οικειοθελών παρεμβάσεων ήταν διαφορετική από εκείνη των υποχρεωτικών παρεμβάσεων.
- 89 Συναφώς, η Επιτροπή διευκρινίζει ότι από το γεγονός ότι η σκέψη 153 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως αρχίζει με τη λέξη «περαιτέρω» δεν μπορεί να συναχθεί ο επάλληλος χαρακτήρας της συλλογιστικής που περιέχεται σε αυτήν και, ως εκ τούτου, ο αλυσιτελής χαρακτήρας των αιτιάσεων που βάλλουν κατά της εν λόγω συλλογιστικής. Συγκεκριμένα, κατά την Επιτροπή, στη σκέψη ακριβώς αυτή το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε το επιχείρημά της ότι οι εισφορές που καταβάλλονται στην FITD από τα μέλη της κοινοπραξίας αυτής έχουν υποχρεωτικό χαρακτήρα και αποτελούν, κατά συνέπεια, κρατικούς πόρους.
- 90 Η Ιταλική Δημοκρατία, η BPB, η FITD και η Τράπεζα της Ιταλίας ζητούν να απορριφθεί ο δεύτερος λόγος αναιρέσεως ως απαράδεκτος και, επικουρικώς, ως αβάσιμος, εν πάση δε περιπτώσει ως αλυσιτελής.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

- 91 Με τον δεύτερο λόγο αναιρέσεως, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι, στις σκέψεις 116 καθώς και 153 και 154 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο παραμόρφωσε, αντιστοίχως, το εθνικό δίκαιο και τα κρίσιμα πραγματικά περιστατικά.
- 92 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι, όπως προκύπτει από τη νομολογία που μνημονεύθηκε στη σκέψη 52 της παρούσας αποφάσεως, η εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών δεν αποτελεί, με την επιφύλαξη της περιπτώσεως παραμορφώσεώς τους, νομικό ζήτημα υποκείμενο αυτό καθεαυτό, στον έλεγχο του Δικαστηρίου.
- 93 Ομοίως, όσον αφορά τον αναιρετικό έλεγχο των σχετικών με το εθνικό δίκαιο εκτιμήσεων του Γενικού Δικαστηρίου, το Δικαστήριο είναι αρμόδιο να ελέγξει αποκλειστικώς και μόνον εάν υπήρξε παραμόρφωση του δικαίου αυτού (πρβλ. απόφαση της 9ης Νοεμβρίου 2017, TV2/Danmark κατά Επιτροπής, C-649/15 P, EU:C:2017:835, σκέψη 49 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 94 Τέλος, όπως υπομνήσθηκε στη σκέψη 52 της παρούσας αποφάσεως, η παραμόρφωση πρέπει να προκύπτει προδήλως από τα στοιχεία της δικογραφίας, χωρίς να χρειάζεται νέα εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών και των αποδεικτικών στοιχείων (πρβλ. απόφαση της 9ης Νοεμβρίου 2017, TV2/Danmark κατά Επιτροπής, C-649/15 P, EU:C:2017:835, σκέψη 50 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

- 95 Εν προκειμένω, όσον αφορά την προβαλλόμενη παραμόρφωση του εθνικού δικαίου, πρέπει να επισημανθεί ότι, στη σκέψη 116 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο υπενθύμισε ότι, κατά το άρθρο 96ter, παράγραφος 1, στοιχείο d, του TUB, η Τράπεζα της Ιταλίας εγκρίνει τις παρεμβάσεις των συστημάτων εγγύησης των καταθέσεων «λαμβάνοντας υπόψη την προστασία των καταθετών και τη σταθερότητα του τραπεζικού συστήματος».
- 96 Από το γράμμα της ανωτέρω διατάξεως συνάγεται ότι η Τράπεζα της Ιταλίας έχει την εξουσία, όπως και οι λοιπές αρχές που είναι επίσης επιφορτισμένες με την προστασία των δημοσίων συμφερόντων, να ελέγχει τις παρεμβάσεις των συστημάτων εγγύησης των καταθέσεων βάσει του ισχύοντος κανονιστικού πλαισίου, προκειμένου να διαφυλάξει τα εν λόγω συμφέροντα.
- 97 Εξάλλου, επισημαίνεται ότι, στη σκέψη 116 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο υπενθύμισε το κανονιστικό πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται το άρθρο 96ter, παράγραφος 1, στοιχείο d, του TUB, υπό το πρίσμα του οποίου πρέπει, κατά την άποψή του, να ερμηνευθεί η διάταξη αυτή. Δυνάμει λοιπόν του άρθρου 5 του TUB, η Τράπεζα της Ιταλίας ασκεί καθήκοντα προληπτικής εποπτείας «λαμβάνοντας υπόψη την υγιή και συνετή διαχείριση των ιδρυμάτων που υπόκεινται στον έλεγχο της, τη συνολική σταθερότητα, αποδοτικότητα και ανταγωνιστικότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος και την τήρηση των εφαρμοστέων διατάξεων». Ομοίως, από την προμνησθείσα σκέψη 116 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως προκύπτει ότι, κατά το άρθρο 19 του TUB, η Τράπεζα της Ιταλίας εγκρίνει ορισμένες σημαντικές αποφάσεις τραπεζών, όπως οι εξαγορές.
- 98 Υπό τις συνθήκες αυτές, αντιθέτως προς ό,τι διατείνεται η Επιτροπή, από τη φράση «λαμβάνοντας υπόψη την προστασία των καταθετών και τη σταθερότητα του τραπεζικού συστήματος» του άρθρου 96ter, παράγραφος 1, στοιχείο d, του TUB, δεν προκύπτει προδήλως ότι η Τράπεζα της Ιταλίας ασκεί έλεγχο σκοπιμότητας επί των παρεμβάσεων των συστημάτων εγγύησης των καταθέσεων, όπως είναι τα επίμαχα μέτρα, και, ως εκ τούτου, η Επιτροπή δεν απέδειξε ότι, στη σκέψη 116 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο παραμόρφωσε το περιεχόμενο της διατάξεως αυτής, καθόσον έκρινε ότι η Τράπεζα της Ιταλίας πραγματοποιεί μόνον έλεγχο συμμορφώσεως των μέτρων παρεμβάσεως με το ρυθμιστικό πλαίσιο για σκοπούς προληπτικής εποπτείας.
- 99 Όσον αφορά την προβαλλόμενη παραμόρφωση του περιεχομένου του άρθρου 21 του καταστατικού της FITD, επισημαίνεται ότι τα επιχειρήματα της Επιτροπής στηρίζονται σε εσφαλμένη ερμηνεία της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, στο μέτρο που, αντιθέτως προς ό,τι υποστηρίζει το εν λόγω θεσμικό όργανο, το Γενικό Δικαστήριο δεν έκρινε, στις σκέψεις 153 και 154 της αποφάσεως αυτής, ότι η μέθοδος χρηματοδότησεως των οικειοθελών παρεμβάσεων ήταν διαφορετική από εκείνη των υποχρεωτικών παρεμβάσεων.
- 100 Πράγματι, αφενός, στο πλαίσιο της εξετάσεως του προβαλλόμενου υποχρεωτικού χαρακτήρα των εισφορών τις οποίες χρησιμοποίησε η FITD για να προβεί στην κρίσιμη παρέμβαση, το Γενικό Δικαστήριο, στη σκέψη 153 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, περιορίστηκε, όπως ανέφερε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 177 των προτάσεών του, στη διαπίστωση ότι, σε αντίθεση με τους αναγκαίους πόρους για τη λειτουργία της κοινοπραξίας, οι εν λόγω εισφορές θεωρούνταν προκαταβολές «που καταβάλλονται από τα μέλη της FITD, η οποία τις διαχειρίζεται [για λογαριασμό τους] ως εντολοδόχος».
- 101 Αφετέρου, στη σκέψη 154 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο απεφάνθη ότι, όσον αφορά τις οικειοθελείς παρεμβάσεις, η υποχρέωση συνεισφοράς στην παρέμβαση, και όχι η μέθοδος χρηματοδότησεως των εισφορών, είναι εκείνη που πηγάζει από καταστατική διάταξη ιδιωτικής φύσεως, δεδομένου ότι το Γενικό Δικαστήριο υπογράμμισε ότι η υποχρέωση παρεμβάσεως πηγάζει από κανονιστική διάταξη όταν η FITD έχει «ειδική εντολή, από το κράτος, διαχείρισης των συνεισφορών των μελών για την εκ του νόμου εγγύηση των καταθέσεων των καταθετών».

- ¹⁰² Υπό τις συνθήκες αυτές, ο δεύτερος λόγος αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμος, χωρίς να χρειάζεται να κριθεί το παραδεκτό του.
- ¹⁰³ Δεδομένου ότι δεν έγινε δεκτός κανένας από τους δύο λόγους που προέβαλε η Επιτροπή προς στήριξη της αιτήσεως αναιρέσεως, η αίτηση αυτή πρέπει να απορριφθεί στο σύνολό της.

Επί των δικαστικών εξόδων

- ¹⁰⁴ Κατά το άρθρο 184, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου, όταν η αίτηση αναιρέσεως απορρίπτεται ως αβάσιμη, το Δικαστήριο αποφαινεται επί των δικαστικών εξόδων. Το άρθρο 138, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας, το οποίο εφαρμόζεται στην αναιρετική διαδικασία δυνάμει του άρθρου 184, παράγραφος 1, ορίζει ότι ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα εφόσον υπάρχει σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου.
- ¹⁰⁵ Δεδομένου ότι η Επιτροπή ηττήθηκε, πρέπει να καταδικασθεί στα δικαστικά έξοδα σύμφωνα με το σχετικό αίτημα της Ιταλικής Δημοκρατίας, της BPB, της FITD και της Τράπεζας της Ιταλίας.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τμήμα μείζονος συνθέσεως) αποφασίζει:

- 1) Απορρίπτει την αίτηση αναιρέσεως.**
- 2) Καταδικάζει την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα.**

(υπογραφές)